

Приложение № 1

към чл. 16 от Наредбата за обхвата и методологията за извършване на оценка на въздействието

Формуляр за частична предварителна оценка на въздействието* (Приложете към формуляра допълнителна информация/документи)	
Институция: Министерство на правосъдието	Нормативен акт: Закон за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс
За включване в законодателната/оперативната програма на Министерския съвет за периода: 01.07.2020 г. – 31.12.2020 г.	Дата: 21.07.2020 г.
Контакт за въпроси: Александър Стефанов, държавен експерт в дирекция „Съвет по законодателство“ на Министерство на правосъдието, ел. поща: Al_Stefanov@justice.government.bg; Силвия Соколова, държавен експерт в дирекция „Съвет по законодателство“ на Министерство на правосъдието, ел. поща: S_Sokolova@justice.government.bg. Мария Георгиева, държавен експерт в дирекция „Съвет по законодателство“ на Министерство на правосъдието, ел. поща: Maria_Georgieva@justice.government.bg	Телефон: 02 /9237 344 Телефон: 02 /9237 410 Телефон: 02 /9237 440
1. Дефиниране на проблема: <i>1.1. Кратко опишете проблема и причините за неговото възникване. Посочете аргументите, които обосновават нормативната промяна.</i> В изпълнение на мерките, произтичащи от членството на Република България в ЕС, е необходимо да се направят законодателни промени във връзка с транспонирането на Директива (ЕС) 2016/800 на Европейския парламент и на Съвета	

от 11.05.2016 г. относно процесуалните гаранции за децата, които са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство (Директива (ЕС) 2016/800).

Също така е необходимо да се осигури пълното въвеждане в българското законодателство на изискванията на Директива 2012/29/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 година за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления и за замяна на Рамково решение 2001/220/ПВР на Съвета (Директива 2012/29/ЕС).

Това поражда необходимостта от изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс (НПК), както и на други относими към материята нормативни актове.

Законопроектът предвижда създаването на допълнителна уредба, с която ще се осигурят условия за:

- установяването на общи минимални стандарти относно процесуалните гаранции за децата, които са обвиняеми в наказателното производство (в съответствие с Директива (ЕС) 2016/800).

- създаването на допълнителни гаранции за активното участие в наказателния процес на пострадалите от престъпления с цел спазването на основните им права в контекста на задължението на държавата за провеждане на ефективно наказателно разследване и повишаване на ангажираността на пострадалия по отношение на действията, които се извършват в производството (в съответствие с Директива 2012/29/ЕС).

1.2. Опашете какви са проблемите в прилагането на съществуващото законодателство или възникналите обстоятелства, които налагат приемането на ново законодателство. Посочете възможно ли е проблемът да се реши в рамките на съществуващото законодателство чрез промяна в организацията на работа и/или чрез въвеждане на нови технологични възможности (например съвместни инспекции между няколко органа и др.).

По Директива (ЕС) 2016/800:

- не са налице достатъчно гаранции за правото на справедлив съдебен процес за децата, които са обвиняеми в наказателното производство, с оглед на това те да са в състояние да разбират и проследяват производството, да участват в него и ефективно да упражняват правата си, както и да се ползват от защитата на неприкосновеността на личния живот;

- не се отчита ролята на родителя, попечителя или лицето, което по закон полага грижи за детето за осигуряването на морална и психологическа подкрепа и подходящо напътстване на детето по време на наказателния процес;

- не се отчита фактът, че поради своята ранна възраст и физическа и психическа незрялост, непълнолетните лица са изложени на по-голяма опасност от здравословни проблеми, в сравнение с другите обвиняеми; често е възможно те дори да не са в състояние да изразят ясно здравословните си проблеми;

- липсва механизъм за определяне на специфичните потребности на непълнолетния обвиняем от по-широко отношение по време на наказателното

производство, както и от специални мерки във връзка с неговата защита, образование, обучение и реинтегриране в обществото;

- не е предвиден способ за определяне на възрастта на непълнолетния обвиняем при наличието на неотстранени посредством документи за самоличност, актове за гражданско състояние или други доказателства съмнения;

- не е уредено изрично делата, по които обвиняемият е непълнолетен, също да се разследват, разглеждат и решават с предимство пред останалите дела;

- не е предвидено съдебните и правоприлагащите органи, които работят по дела, по които обвиняемият е непълнолетен, да притежават специална подготовка в сферата на правата на детето, за да са запознати със специфичните потребности на тази категория лица и да се грижат производствата да са адаптирани спрямо тях;

- не е уредено изрично особените правила на непълнолетния обвиняем да се прилагат и в производствата по екстрадиция и по предаване въз основа на Европейска заповед за арест.

➤ В Приложение № 1 се съдържат статистически данни за малолетни и непълнолетни лица, преминали през детските педагогически стаи през 2019 г. за извършените от тях противообществени прояви, и деца, извършители на престъпления по статистически зони, статистически райони и по области.

- **По Директива 2012/29/ЕС:**

- процесът на установяване и наказване на извършителя често води до причиняването на последващи страдания за пострадалия, които го принуждават да преживее отново последиците от престъпното деяние;

- налице е риск от вторично и повторно виктимизиране, сплашване и отмъщение от страна на извършителя, което води до необходимост от приемането на допълнителни подходящи мерки за защита на пострадалия;

- липса на достатъчно съдействие и морална подкрепа за лица, пострадали от престъпления, които засягат доброто взаимодействие на пострадалия с органите на досъдебното производство по време на извършването на процесуално-следствените действия;

- липса на право на пострадалия да получи писмен превод на постановлението за отказ от образуване на наказателно производство, ако не владее български език;

- наличие на допълнителен стрес за пострадалия в следствие на провеждането на множество разпити, които водят до многократно преживяване на последиците от извършеното престъпно деяние.

➤ В Приложение № 2 се съдържат статистическите данни по отношение на малолетни и непълнолетни лица, пострадали от престъпления през 2019 г. по статистически зони, статистически райони и области.

Посочените проблеми не биха могли да бъдат решени в рамките на съществуващото

законодателство, поради което са необходими нормативни изменения.

1.3. Посочете дали са извършени последващи оценки на нормативния акт, или анализи за изпълнението на политиката и какви са резултатите от тях?

Не е извършвана последваща оценка на въздействието на НПК.

2. Цели: *Посочете целите, които си поставя нормативната промяна, по конкретен и измерим начин и график, ако е приложимо, за тяхното постигане. Съответстват ли целите на действащата стратегическа рамка?*

➤ **По отношение на въвеждането в законодателството на изискванията на Директива (ЕС) 2016/800:**

Със законопроекта се цели:

- да се въведат допълнителни процесуални права и особени правила, за да се гарантира правото на справедлив съдебен процес на децата, т.е. на ненавършилите 18 години лица, които са обвиняеми в наказателното производство. Последното изисква те да са в състояние да разбират и проследяват производството, да участват в него и ефективно да упражняват правата си, както и да се ползват от защитата на неприкосновеността на личния живот;

- да се осигурят допълнителни гаранции, че при осъществяване на контакти с компетентните органи, извършващи действия в рамките на наказателното производство, децата винаги ще се третират с уважение и професионализъм, при зачитане на достойнството им, като към тях се проявява лично и недискриминационно отношение. Това ще спомогне да се предотврати извършването на рецидиви от тяхна страна, както и ще улесни ресинтегрирането им в обществото, след като са били изправени пред системата за наказателно правосъдие;

- да се осигури съответствието на националното законодателство с изискванията на Директива (ЕС) 2016/800 на Европейския парламент и на Съвета от 11.05.2016 г. относно процесуалните гаранции за децата, които са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство;

- засилване на взаимното доверие между държавите членки в техните системи за наказателно правосъдие и по този начин да спомогне за постигане на по-широко взаимно признаване на решенията по наказателни дела.

➤ **По отношение на въвеждането в законодателството на изискванията на Директива 2012/29/ЕС:**

Със законопроекта се цели:

- създаване на допълнителни гаранции за спазването на основните права на пострадалите от престъпление с цел избягване на причиняване на последващи страдания за пострадалия, които го принуждават да преживее отново последиците от престъпното деяние;

- осигуряване на допълнителни подходящи мерки за защита на пострадалите, които да доведат до намаляване на риска от вторично и повторно виктимизиране, сплашване и отмъщение от страна на извършителя и на адекватна подкрепа, съобразена с нуждите на пострадалия и неговите близки;

- разширяване на списъка с процесуални права на пострадалите, като се добави правото им да бъдат придружавани от лице по техен избор;

- осигуряване на по-добро съдействие и морална подкрепа за лица, пострадали от престъпления, които ще допринесат за по-доброто взаимодействие на пострадалия с органите на досъдебното производство по време на извършването на процесуално-следствените действия;

- гарантиране на правото на пострадалия да получи писмен превод на постановлението за отказ от образуване на наказателно производство, ако не владее български език;

- ограничаване на възможността за провеждане на повторен или допълнителен разпит на пострадалия като свидетел, с което да се намали ненужният стрес за пострадалия, причинен в резултат на многократното преживяване на последиците от извършеното престъпно деяние;

- повишаване на ефективността на разследванията в рамките на Европейския съюз и подобряване на равнището на закрила на пострадалите в случаите, когато престъплението е извършено в друга държава членка на Съюза и не е подсъдно на български съд;

- създаване на обща нормативна рамка за навременно извършване на индивидуална оценка на пострадалия, чрез която да се определи физическото и психическото му състояние в резултат на извършеното престъпление и да се установи наличието на специфични нужди от защита. Тази рамка ще бъде съвместима с действащите механизми за взаимодействие при работа с определени категории пострадали и ще позволи изграждането на други механизми от подобен тип в бъдеще.

- използване на резултатите от индивидуалната оценка за прилагането на индивидуален подход към пострадалия, съобразен с неговите специфични нужди, като се вземат предвид видът и характерът на престъплението и обстоятелствата, свързани с него; видът и степента на претърпените вреди; възрастта, интелектуалното развитие, емоционалната и социална зрялост, образованието на пострадалия, както и други негови личностни особености;

- осигуряване на възможност членовете на семейството на пострадалия, претърпели имуществени и неимуществени вреди от престъпления от общ характер, също да получат подпомагане по реда на Закона за подпомагане и финансова компенсация на пострадали от престъпления (ЗПФКПП);

3. Идентифициране на заинтересованите страни: *Посочете всички потенциални засегнати и заинтересовани страни, върху които предложението ще окаже пряко или косвено въздействие (бизнес в дадена област/всички предприемачи, неправителствени организации, граждани/техни представители, държавни органи,*

др.)

- Непълнолетните лица, обвиняеми в наказателното производство, както и техните родители, попечители или лица, които по закон полагат грижи за тях;
- Институции, в които такива непълнолетни лица учат или са настанени;
- Лица, претърпели имуществени и неимуществени вреди от престъпления от общ характер и членовете на техните семейства;
- Органите на съда и прокуратурата;
- Органите на полицията;
- Длъжностни лица и граждани.
- Организации за подкрепа на пострадали;
- Централната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните;
- Местните комисии за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните в общините или районите;
- Детските педагогически стаи;
- Териториалните дирекции „Социално подпомагане“ към Агенцията за социално подпомагане;
- Социално-педагогически интернати;
- Възпитателни училища-интернати;
- Домове за временно настаняване на малолетни и непълнолетни.

4. Варианти на действие: Идентифицирайте основните регулаторни и нерегулаторни възможни варианти на действие от страна на държавата, включително варианта „Без действие“.

Вариантите са следните:

Вариант 0. Без действие: Неприемане на ЗИД на НПК.

- По отношение на Директива (ЕС) 2016/800

При този вариант няма да се извършат необходимите законодателни промени, които да гарантират правото на справедлив съдебен процес на децата, обвиняеми в рамките на наказателното производство, и да спомогнат за последващото им

реинтегриране в обществото.

При неизпълнение на задължението за транспониране на Директивата е възможно Република България да бъде санкционирана в рамките на вече откритата процедура за нарушение.

- По отношение на Директива 2012/29/ЕС

При този вариант няма да се извършат необходимите законодателни промени, насочени към укрепването на правата, подкрепата и защитата на пострадалите от престъпления. По този начин няма да бъде изпълнено задължението за пълно транспониране на Директива 2012/29/ЕС, като е възможно Република България да бъде санкционирана в рамките на вече откритата процедура за нарушение.

Вариант 1. Приемане на предложения ЗИД на НПК:

При този вариант ще се извършат необходимите нормативни промени за въвеждане на изискванията на Директива (ЕС) 2016/800 и на Директива 2012/29/ЕС.

С предложения проект на Закон за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс (ЗИД на НПК) се цели въвеждане в националното законодателство на разпоредбите на Директива (ЕС) 2016/800 на Европейския парламент и на Съвета от 11 май 2016 година относно процесуалните гаранции за децата, които са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство и на Директива 2012/29/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 година за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления и за замяна на Рамково решение 2001/220/ПВР на Съвета.

В съответствие със съображение 13 от Преамбюла на Директивата проектът предвижда точното определяне на възрастта на обвиняемия да се извърши въз основа на неговите твърдения, съпоставени с документите за самоличност, актовете за гражданско състояние, както и другите доказателства. Съгласно новата т. 6 на чл. 144, ал. 2 НПК при съмнение задължително се извършва медицинска експертиза. Във връзка с това в чл. 387 НПК се създава ал. 2, съгласно която, когато съмненията относно възрастта на лицето не са отстранени, то се счита за ненавършило 18-годишна възраст. В съответствие с предложеното допълнение в чл. 139, ал. 1 НПК, при наличие на неотстранени съмнения относно възрастта на свидетеля, той се счита за най-малката възраст.

Съгласно изискванията на чл. 4, 5, 6, 7, 8 и 10 от Директивата, в НПК се създава чл. 385а, с който на непълнолетния обвиняем се предоставят редица допълнителни права, наред с предвидените в чл. 55, а именно:

- родител, попечител или лице, което по закон полага грижи за него, да получи пълна информация за правата му в наказателния процес;
- да бъде придружаван в съдебните заседания от родител, попечител или лице, което по закон полага грижи за него, а когато това е в неговия най-добър интерес и

няма да затрудни наказателното производство и в действията по разследването на досъдебното производство;

- на медицински преглед при задържане;
- на установяване чрез експертиза на индивидуалните му особености;
- да получи защита на правото на личен и семеен живот чрез ограничаване на разпространяването на информация.

Във връзка с това е предложено и допълнение на т. 7 в ал. 3 на чл. 219 НПК, съгласно който в случаите, когато обвиняемият е непълнолетен, в постановлението за привличане на обвиняем и в протокола за първото действие по разследването освен правата по чл. 55 НПК да се указват и тези по чл. 385а НПК.

Родителите и попечителите играят изключително важна роля за осигуряване на морална и психологическа подкрепа на непълнолетния обвиняем, за неговото правилно възпитание и личностно развитие. Затова законопроекът им отрежда основна, решаваща позиция в укрепване на правото на защита на обвиненото лице. С оглед на въвеждането на изискванията на чл. 5 от Директивата „Право на детето носител на родителска отговорност да бъде информиран“, в НПК се предвижда въвеждането на чл. 385б. С него се уреждат гаранции по отношение на информирането на родителя, попечителя или лицето, което по закон полага грижи за непълнолетния.

Член 7 „Право на личностна характеристика“ от Директивата гарантира, че на непълнолетния обвиняем задължително трябва да бъде изготвена личностна характеристика. Последната е необходима, за да се установят неговите специфични потребности по отношение на организацията на защитата по делото, продължаването на образованието, обучението и ефективното реинтегриране в обществото, както и за да бъде даден отговор на въпроса дали и до каква степен той би имал нужда от специални мерки по време на наказателното производство. За да въведе посоченото изискване на Директивата в националното законодателство, законопроекът предвижда незабавно след привличането на непълнолетен обвиняем органът на досъдебното производство да назначи експертиза за установяване на индивидуалните особености на обвиняемия, като заключението се представя по делото в 14-дневен срок. Експертизата се изготвя с участието на непълнолетния, от вещи лица като педагози, психолози, социални работници, лекари, притежаващи подходяща специалност, или други специалисти. Когато е подходящо, експертизата се изготвя със съдействието на родител, попечител или лице, което по закон полага грижи за обвиняемия, както и други лица, които разполагат с информация за личността му, включително и посочени от него. Целта на експертизата е да подпомогне органите на досъдебното производство и съда при вземане на решение относно мярката за неотклонение и другите мерки за процесуална принуда, при провеждане на процесуалните действия и при определяне на вида и размера на наказанието и наложените възпитателни мерки.

Поради ранната възраст, физическата и психическата незрялост, за обвиняемите деца рискът от тежки последици при лошо отношение и проявени в хода на процеса здравословни проблеми е много по-голям в сравнение с риска при другите обвиняеми. За осигуряване на личната им неприкосновеност, особено по време на задържане, непълнолетните обвиняеми се нуждаят от специални грижи. С оглед на това чл. 8 „Право на медицински преглед“ от Директивата се въвежда посредством нов чл. 385г НПК, съгласно който медицинският преглед за оценка на общото физическо и психическо състояние на непълнолетния обвиняем се извършва: без

неоправдано забавяне след задържането му; по инициатива на компетентния орган, когато са налице конкретни здравословни причини; или по искане на непълнолетния, неговия защитник или лицето по чл. 385б, ал. 1 - 3. Резултатите от прегледа се вземат предвид при извършване на всички процесуални действия, както и при определяне на мярка за неотклонение.

Непълнолетните лица невинаги са в състояние да разбират съдържанието на разпитите, на които са подложени. Провеждането на съответните процесуални действия представлява ситуация, съдържаща потенциален риск, при която е възможно процесуалните права и достойнство на непълнолетните обвиняеми да не бъдат зачетени и уязвимостта им да не бъде взета под внимание. С оглед на гарантиране на тяхната защита в достатъчна степен, за тези разпити в някои случаи се налага да се прави аудио-визуален запис. Във връзка с чл. 9 от Директивата „Аудио-визуални записи на разпит“, в НПК се създава чл. 388а, съгласно който на досъдебното производство при разпит на непълнолетен обвиняем, който е задържан или е обвинен за престъпление, за което се предвижда наказание не по-малко от десет години лишаване от свобода или друго по-тежко наказание, се изготвя звукозапис и видеозапис, като се прилагат разпоредбите на чл. 238-240 НПК. Изключения от това правило са допустими, само ако на разпита са присъствали лица по чл. 388 НПК (родител, попечител или лице, което по закон полага грижи за обвиняемия, педагог, психолог, лекар, притежаващ подходяща специалност, или друг специалист).

Съгласно чл. 10, параграф 1 от Директивата държавите членки гарантират, че задържането на дете на който и да е етап на производството е ограничено до най-краткия подходящ срок. Надлежно се вземат предвид възрастта и индивидуалната ситуация на детето, както и конкретните обстоятелства по делото. На основание на цитираната разпоредба е предвидено редуциране на сроковете при задържане на непълнолетен обвиняем. Предложеният текст на ал. 2 на чл. 386 взема предвид горните съображения. Така, явяването на непълнолетния обвиняем пред съда се осигурява незабавно от прокурора, който при необходимост може да постанови задържане на обвиняемия до 48 часа за довеждането му пред съда, а мярката за неотклонение задържане под стража в досъдебното производство не може да продължи повече от пет месеца, ако лицето е привлечено като обвиняем за тежко умишлено престъпление, и повече от една година, ако лицето е привлечено като обвиняем за престъпление, за което се предвижда наказание не по-малко от петнадесет години лишаване от свобода или друго по-тежко наказание. Във всички останали случаи задържането под стража в досъдебното производство не може да продължи повече от два месеца.

Изискванията на чл. 13 „Своевременно и надлежно разглеждане на делата“ от Директивата се въвеждат посредством допълнение в алинея 3 на чл. 22 НПК – делата, по които обвиняемият е непълнолетен, също ще се разследват, разглеждат и решават с предимство пред останалите дела.

Участистото на непълнолетните в наказателното производство може да има негативно въздействие върху шансовете им за реинтегриране в обществото и върху бъдещия им професионален и социален живот. Затова защитата на неприкосновеността на личния живот на непълнолетните, участващи в наказателното производство, е в основата на тяхната реинтеграция. С оглед на изложеното, чл. 14 „Право на защита на неприкосновеността на личния живот“, на Директивата предписва като принципно положение непълнолетните обвиняеми да бъдат съдени при закрити врати или най-малкото да бъде уредена възможност съдът да вземе такова решение. Във връзка с това чл. 391 НПК се изменя, като изрично се посочва, че съдебното заседание по дела срещу непълнолетни поначало се води при закрити врати,

освен ако самият непълнолетен не поиска публично разглеждане на цялото дело или публично извършване на отделни съдопроизводствени действия. Съдът може да отхвърли искането на подсъдимия за публичност, когато се налага да бъде запазена държавната тайна или нравствеността, в случаите по чл. 123, ал. 2, т. 2, както и когато съдът прецени, че трябва да се предотврати разгласяването на факти от интимния живот на гражданите.

За да се гарантира оказването на подходящо съдействие и подкрепа на детето по време на съдебните заседания, чл. 15 „Право на детето да бъде придружавано от носителя на родителска отговорност по време на производството“ от Директивата изисква държавите членки да осигурят присъствието на родителя или на друго подходящо пълнолетно лице. Съгласно новата редакция на чл. 392 от НПК, при разглеждането на дело срещу непълнолетен задължително се призовава освен неговият родител или попечител, така и лице, което по закон полага грижи за него. В съответствие с това, в предлагания нов чл. 385в НПК допълнително се уреждат само хипотезите, в която непълнолетното лице се придружава в съдебното заседание, в което участва, от пълнолетен, различен от родител, попечител или лице, което по закон полага грижи за него.

Предписанията по чл. 16 „Право на децата на лично явяване и участие в съдебното производство по тяхното дело“ и чл. 19 „Правни средства за защита“ от Директивата са напълно покрити в сега действащия Наказателно-процесуалния кодекс (чл. чл. 55, 94, 219, 423 и др.), поради което не се налага да се въвеждат с настоящите промени.

Изискванията на чл. 17 „Производство по Европейска заповед за арест“ се въвеждат в националното законодателство чрез допълнение в Закона за екстрадицията и Европейската заповед за арест.

Съдебните и правоприлагащите органи, както и служителите в затворите, които работят по дела, отнасящи се до непълнолетни, следва да са наясно със специфичните потребности на тази категория лица и следва да се грижат производствата да са адаптирани спрямо тях. За тази цел те се нуждаят от специална квалификация в съответната област и ефективен достъп до специализирано обучение. Във връзка с чл. 20 „Обучение“ от Директивата, алинея 2 на член 390 НПК се изменя, като се предвижда по дела срещу непълнолетни съдиите и съдебните заседатели да притежават специална подготовка в сферата на правата на детето.

В съответствие с изискванията на Директива 2012/29/ЕС законопроектът разширява списъка с процесуални права на пострадали, като добавя правото им да бъдат придружавани от лице по техен избор. Съдействието и моралната подкрепа, които това лице може да окаже, ще допринесат за по-добро взаимодействие на пострадалия с органите на досъдебното производство по време на извършването на процесуално-следствените действия. Предвижда се това право да може да бъде ограничено, когато присъствието на избраното от пострадалия лице противоречи на интересите на пострадалия или на тези на наказателното производство. В законопроекта са включени и разпоредби, които гарантират правото на превод на пострадалия в рамките на наказателното производство. Чрез допълнение на чл. 213 НПК на пострадалия се предоставя правото да получи писмен превод на постановлението за отказ от образуване на наказателно производство, ако не владее български език.

Със законопроекта се предлага ограничаване на възможността за провеждането на повторен или допълнителен разпит на пострадалия като свидетел, което цели да

намали ненужния стрес за пострадалия, причинен в резултат на многократното преживяване на последиците от извършеното престъпно деяние.

За целите на осигуряването на максимално равнище на защита на пострадалите със специфични нужди от защита по смисъла на § 1, ал. 4 от Наказателно-процесуалния кодекс, уредбата на разпита на лица с установена специфична нужда от защита се извежда в отделна разпоредба (чл. 139а). В зависимост от конкретните потребности на лицето разпитът може да се проведе в подходящо за тази цел помещение, в присъствието на педагог или психолог, от един и същ разследващ орган, ако е необходим повторен разпит. По отношение на непълнолетните свидетели със специфични нужди от защита се предлага завишаване на стандартите на защита в сравнение с чл. 140 НПК, като в тези случаи се предвижда присъствието на педагог или психолог по време на разпита да бъде задължително. При престъпления, извършени в условията на домашно насилие, или при престъпление против половата неприкосновеност разпитът може да се извърши от лице от същия пол като пострадалия по искане на последния. Тези мерки могат да се приложат само доколкото не застрашават хода на наказателното производство.

Освен това за целите на повишаването на ефективността на разследванията в рамките на Европейския съюз, а оттам и подобряване на равнището на закрила на пострадалите, се предлага създаването на ново правомощие на прокурора, съгласно което, когато престъплението е извършено в друга държава членка на Съюза и не е подсъдно на български съд, той следва да уведоми компетентния орган на другата държава за извършеното престъпление.

За да се гарантира навременното прилагане на специални мерки за закрила на пострадалите от престъпления, Директива 2012/29/ЕС изисква без излишно забавяне след първия контакт на жертвата с компетентните органи да му се извърши индивидуална оценка, която да определи физическото и психическото му състояние в резултат на претърпяното престъпление и да установи наличието на специфични нужди от защита.

За осигуряването на навременност при извършването на индивидуалната оценка в заключителна разпоредба към настоящия законопроект се предлагат изменения в Закона за подпомагане и финансова компенсация на пострадали от престъпления (ЗПФКПП). Предвижда се включването на изцяло нова глава, която да уреди процедурата за извършване на индивидуалната оценка на пострадалите. Целта на предложението е да създаде обща нормативна рамка, която да е съвместима с действащите механизми за взаимодействие при работа с определени категории пострадали и която да позволи изграждането на други механизми от подобен тип в бъдеще. Към настоящия момент в България на национално равнище функционират Координационен механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция и Национален механизъм за насърчване и подпомагане на жертви на трафик.

Индивидуалната оценка предхожда началния етап на наказателното производство, което позволява резултатите от оценката да послужат като основание за индивидуален подход към пострадалия, съобразен с неговите специфични нужди. По правило тя следва да бъде извършена веднага след подаването на сигнала за престъплението. Целта на оценката е да установи наличието на специфични нужди от защита и да определи мерките, които да бъдат предприети спрямо пострадалия. В съответствие с

Директивата процедура следва да се основава на обективни критерии, като при оценката се вземат предвид вида и характера на престъплението и обстоятелствата, свързани с него; вида и степента на претърпените вреди; възрастта, интелектуалното развитие, емоционалната и социална зрялост, образованието на пострадалия, както и други негови личностни особености.

Законопроектът предвижда индивидуална оценка да се извършва във всеки случай. Тя следва да се осъществи в рамките на разговор на органите на Министерството на вътрешните работи, следователите или организациите за подкрепа на пострадали с пострадалия, като за резултатите от оценката следва да се попълни формуляр по образец. Съгласно предложената уредба в определени случаи се извършва разширена индивидуална оценка с участието на представители на дирекция „Социално подпомагане“ и на местната администрация. В зависимост от особеностите на случая в експертизи за разширената оценка могат да бъдат включени и представители на организациите за подкрепа на пострадали, личния лекар, психолог и други специалисти.

Нуждите на пострадалия могат да се променят с времето, поради което следва да се предвиди възможност за преглед на индивидуалната оценка и на мерките за защита. В случаите, когато наказателното производство вече е образувано и съществува необходимост от актуализиране или преразглеждане на индивидуалната оценка приложението следва да намери разпоредбата на чл. 144, ал. 3 НПК, която позволява извършването на експертиза за установяване на специфични нужди от защита на свидетел във връзка с участието му в наказателното производство.

Допълнително, в съответствие с Директивата, се осигурява възможност членовете на семейството на пострадалия, претърпели имуществени и неимуществени вреди от престъпления от общ характер, също да получат подпомагане по реда на Закона. За по-голяма яснота се въвежда отделна дефиниция на „членове на семейството“ на пострадалия, в която попадат съпругът, съпругата, лицето, с което той се намира във фактическо съжителство, възходящите, низходящите, братята, сестрите и издържаните от него лица.

Вариант 2: Предприемане на организационни и други мерки без нормативни промени:

Не е възможно предприемането единствено на организационни и други мерки, доколкото двете директиви изискват създаването на права на пострадалите/непълнолетните обвиняеми, както и на правомощия на компетентните органи, които не биха могли да бъдат установени без изменения в нормативните актове.

5. Негативни въздействия: *Опишете качествено (при възможност – и количествено) всички значителни потенциални икономически, социални, екологични и други негативни въздействия за всеки един от вариантите, в т.ч. разходи (негативни въздействия) за идентифицираните заинтересовани страни в резултат на предприемане на действията. Пояснете кои разходи (негативни въздействия) се очаква да бъдат второстепенни и кои да са значителни.*

При Вариант 0. Без действие: Неприемане на проекта на Закон:

При неприемането на проекта на Закон няма да бъдат създадени гаранциите, предвидени в Директива (ЕС) 2016/800, относно някои права на децата, обвиняеми в наказателното производство. Освен това при неизпълнение на задължението за транспониране на Директивата Република България може да бъде осъдена да заплати глоба в рамките на откритата процедура за нарушение.

Поради непълното въвеждане на Директива 2012/29/ЕС в националното законодателство няма да се извършат необходимите законодателни промени, насочени към укрепването на правата, подкрепата и защитата на пострадалите от престъпления. Освен това при неизпълнение на задължението за транспониране на Директивата Република България може да бъде осъдена да заплати глоба в рамките на откритата процедура за нарушение.

Няма да се:

- въведат допълнителни процесуални права и особени правила, за да се гарантира правото на справедлив съдебен процес на децата, т.е. на ненавършилите 18 години лица, които са обвиняеми в наказателното производство. Последното изисква те да са в състояние да разбират и проследяват производството, да участват в него и ефективно да упражняват правата си, както и да се ползват от защитата на неприкосновеността на личния живот;
- осигурят допълнителни гаранции, че при осъществяване на контакти с компетентните органи, извършващи действия в рамките на наказателното производство, децата винаги ще се третират с уважение и професионализъм, при зачитане на достойнството им, като към тях се проявява лично и недискриминационно отношение. Това ще спомогне да се предотврати извършването на рецидиви от тяхна страна, както и ще улесни реинтегрирането им в обществото, след като са били изправени пред системата за наказателно правосъдие;
- осигури съответствието на националното законодателство с изискванията на Директива (ЕС) 2016/800 на Европейския парламент и на Съвета от 11.05.2016 г. относно процесуалните гаранции за децата, които са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство;
- постигне засилване взаимното доверие на държавите членки в техните системи за наказателно правосъдие и по този начин да спомогне за постигане на по-широко взаимно признаване на решенията по наказателни дела.
- гарантира, че процесът на установяване и наказване на извършителя няма да доведе до причиняването на последващи страдания за пострадалия, които го принуждават да съпребивее отново последиците от престъпното деяние.
- осигурят допълнителни подходящи мерки за защита на пострадалите, които да доведат до намаляване на риска от вторично и повторно виктимизиране, сплашване и отмъщение от страна на извършителя и на адекватна подкрепа, съобразена с нуждите на пострадалия и неговите близки.

- разшири каталогът с процесуални права на пострадалите с правото им да бъдат припознавани от лице по техен избор.
- осигури по-добро съдействие и морална подкрепа за лица, пострадали от престъпления.
- допринесе за по-доброто взаимодействие на пострадалия с органите на досъдебното производство по време на извършването на процесуално-следствените действия.
- гарантира правото на превод на пострадалия в рамките на наказателното производство и правото да получи писмен превод на постановлението за отказ от образуване на наказателно производство, ако не владее български език.
- създаде законово основание за ограничаване на възможността за провеждането на повторен или допълнителен разпит на пострадалия като свидетел, с което да се намази ненужния стрес за пострадалия, причинен в резултат на многократното преживяване на последиците от извършеното престъпно деяние.

Посочените негативни въздействия засягат всички заинтересовани страни.

При Вариант 1. Приемане на проекта на Закон за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс:

Приемането на предложените изменения ще доведе до увеличаване на разходите, необходими за извършването на индивидуална оценка на пострадалите, както и за извършването на експертиза за установяване на индивидуалните особености на непълнолетните обвиняеми.

При Вариант 2. Предприемане на организационни и други мерки без нормативни промени:

Изискванията на двете Директиви не могат да бъдат въведени без изменения в нормативните актове, поради което отрицателните въздействия за заинтересованите страни ще са аналогични на описаните във Вариант 0.

6. Положителни въздействия: *Опишете качествено (при възможност – и количествено) всички значителни потенциални икономически, социални, екологични и други ползи за идентифицираните заинтересовани страни за всеки един от вариантите в резултат на предприемане на действията. Посочете как очакваните ползи кореспондират с формулираните цели.*

Вариант 0. Без действие.

При този вариант не са идентифицирани положителни въздействия.

Вариант 1. Приемане на проекта на Закон за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс:

С приемането на предложения Закон ще се:

- въведат допълнителни процесуални права и особени правила, за да се гарантира правото на справедлив съдебен процес на децата, т.е. на ненавършилите 18 години лица, които са обвиняеми в наказателното производство. Последното изисква те да са в състояние да разбират и проследяват производството, да участват в него и ефективно да упражняват правата си, както и да се ползват от защитата на неприкосновеността на личния живот;

- осигурят допълнителни гаранции, че при осъществяване на контакти с компетентните органи, извършващи действия в рамките на наказателното производство, децата винаги ще се третират с уважение и професионализъм, при зачитане на достойнството им, като към тях се проявява лично и недискриминационно отношение. Това ще спомогне да се предотврати извършването на рецидиви от тяхна страна, както и ще улесни реинтегрирането им в обществото, след като са били изправени пред системата за наказателно правосъдие;

- осигури съответствието на националното законодателство с изискванията на Директива (ЕС) 2016/800 на Европейския парламент и на Съвета от 11.05.2016 г. относно процесуалните гаранции за децата, които са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство;

- гарантира, че процесът на установяване и наказване на извършителя няма да доведе до причиняването на последващи страдания за пострадалия, които го принуждават да съпреживее отново последиците от престъпното деяние.

- осигурят допълнителни подходящи мерки за защита на пострадалите, които да доведат до намаляване на риска от вторично и повторно виктимизиране, сплашване и отмъщение от страна на извършителя и на адекватна подкрепа, съобразена с нуждите на пострадалия и неговите близки.

- разшири каталогът с процесуални права на пострадалите с правото им да бъдат придружаван от лице по техен избор.

- осигури по-добро съдействие и морална подкрепа за лица, пострадали от престъпления.

- допринесе за по-доброто взаимодействие на пострадалия с органите на досъдебното производство по време на извършването на процесуално-следствените действия.

- гарантира правото на превод на пострадалия в рамките на наказателното производство и правото да получи писмен превод на постановлението за отказ от образуване на наказателно производство, ако не владее български език.

- създаде законово основание за ограничаване на възможността за провеждането на повторен или допълнителен разпит на пострадалия като свидетел, с което да се намали ненужния стрес за пострадалия, причинен в резултат на многократното преживяване на последиците от извършеното престъпно деяние.

Тези положителни въздействия засягат всички заинтересовани страни.

При Вариант 2. Предприемане на организационни и други мерки без нормативни промени:

При неприемане на законодателни промени положителни въздействия върху заинтересованите страни не се очакват.

Определяне на по-значимите въздействия:

Въздействия:	Вариант 0 - „Без действие“:	Вариант 1 - „Приемане предложения проект на акт“:	Вариант за действие 2 - „Предприемане на организационни и други мерки без нормативни промени“:
Въвеждане на допълнителни процесуални права за да се гарантира правото на справедлив съдебен процес на децата, т.е. на ненавършилите 18 г. лица, които са обвиняеми в наказателното производство.	При неприемане на проекта, положителни въздействия върху заинтересованите страни не се очакват. Поради невъвеждането на Директива (ЕС) 2016/800 в националното законодателство няма да бъдат създадени гаранциите относно някои права на децата, обвиняеми в наказателното производство, откритата процедура за нарушение.	При приемане на предложения проект на акт ще бъдат въведени допълнителни процесуални права и особени правила, за да се гарантира правото на справедлив съдебен процес на децата, т.е. на ненавършилите 18 години лица, които са обвиняеми в наказателното производство. Последното изисква те да са в състояние да разбират и проследяват производството, да участват в него и ефективно да упражняват правата си, както и да се ползват от защитата на неприкосновеността на личния живот; Ще се осигурят допълнителни гаранции, че при осъществяване на контакти с компетентните органи, извършващи действия в рамките на наказателното производство, децата	Предприемането на организационни и други мерки без нормативни промени не е достатъчно и нормативно допустимо. Не е възможно предприемането само на организационни и други мерки.

		винаги ще се третира с уважение и професионализъм, при зачитане на достойнството им, като към тях се проявява лично и недискриминационно отношение. Това ще спомогне да се предотврати извършването на рецидиви от тяхна страна, както и ще улесни реинтегрирането им в обществото, след като са били изправени пред системата за наказателно правосъдие; Ще се постигне съответствието на националното законодателство с изискванията на Директива (ЕС) 2016/800 на Европейския парламент и на Съвета от 11.05.2016 г. относно процесуалните гаранции за децата, които са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство.	
--	--	--	--

Създаване на допълнителни гаранции за спазването на основните права на пострадалите от престъпление с цел избягване на причиняване на поствънати страдания пострадалия.	Порати непълното невъвеждане на Директива 2012/29/ЕС в националното законодателство няма да се извършат необходимите законодателни промени, насочени към укрепването на правата, подкрепата и защитата на пострадалите от престъпления.	Ще се допринесе за засилване на взаимното доверие на държавите членки в техните системи за наказателно правосъдие и по този начин да спомогне за постигане на по-широко взаимно признаване на решенията по наказателни дела. • гарантира, че процесът на установяване и наказване на извършителя няма да доведе до причиняването на последващи страдания за пострадалия, които го принуждават да съпреживее отново последиците от престъпното деяние. • се осигурят допълнителни подходящи мерки за защита на пострадалите, които да доведат до намаляване на риска от вторично и повторно виктимизиране, сплашване и отмъщение от страна на извършителя и на адекватна подкрепа, съобразена с нуждите на пострадалия и неговите близки. • разшири каталогът с процесуални права на пострадалите с правото им да бъдат	Предприемането на организационни и други мерки без нормативни промени не е достатъчно и нормативно допустимо. Не е възможно предприемането само на организационни и други мерки.
---	---	---	--

		придружаван от лице по техен избор. • осигури по-добро съдействие и морална подкрепа за лица, пострадали от престъпления. • допринесе за по-доброто взаимодействие на пострадалия с органите на досъдебното производство по време на извършването на процесуално-следствените действия. • гарантира правото на превод на пострадалия в рамките на наказателното производство и правото да получи писмен превод на постановлението за отказ от образуване на наказателно производство, ако не владее български език. • създаде законово основание за ограничаване на възможността за провеждането на повторен или допълнителен разпит на пострадалия като свидетел, с което да се намали ненужния стрес за пострадалия, причинен в резултат на многократното преживяване на последиците от извършеното престъпно деяние.	
--	--	---	--

Вероятност въздействието да се прояви – Вариант 1			
Ниска			
Средна			
Висока	X	X	X

7. Потенциални рискове: Посочете възможните рискове от приемането на нормативната промяна, включително възникване на съдебни спорове:

Не са идентифицирани потенциални рискове.

8.1. Административната тежест за физическите и юридическите лица:

- ☐ Ще се повиши
- ☐ Ще се намали
- ☒ Няма ефект

Предложените изменения относно защитата на процесуалните права на децата, заподозрени или обвиняеми в наказателното производство, ще спомогне за прилагането на Хартата на основните права на Европейския съюз и практиката на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ) по формулиране на стандарти относно необходимите специални грижи за уязвимите лица, по-специално – за децата.

Законопроектът разширява списъка с процесуални права на пострадалите. Активното участие на пострадалите от престъпления в наказателния процес представлява важна гаранция за спазването на основните им права в контекста на задължението на държавата за провеждане на ефективно наказателно разследване и повишава ангажираността на пострадалия по отношение на действията, които се извършват в производството.

8.2. Създават ли се нови регулаторни режими? Засягат ли се съществуващи режими и услуги?

- Не се създават и не се засягат.

9. Създават ли се нови регистри?

- Не се създават.

Когато отговорът е „да“, посочете колко и кои са те:

10. Как въздейства актът върху микро-, малките и средните предприятия (МСП)?

☐ Актът засяга пряко МСП

☐ Актът не засяга МСП

☒ Няма ефект

Законопроектът е насочен към укрепването на процесуалните гаранции за децата за осигуряване на възможността за ефективно упражняване на процесуалните права на заподозрения или обвиняемия да следи и да участва пълноценно в производството, като тази възможност може да е ограничена поради възраст, липса на зрялост или увреждания. Справедливостта на производството и правото на справедлив съдебен процес изискват лицето да бъде в състояние да разбира същността на наказателното производство и да участва в него, да упражнява ефективно правата си и да се ползва от защитата на неприкосновеността на личния живот. Това означава, че по отношение на децата и уязвимите лица е нужно да се предприемат специални мерки, за да се гарантира, че те могат да участват ефективно в наказателното производство и че могат да се ползват от правото си на справедлив съдебен процес в същата степен, както другите заподозрени или обвиняеми.

Също така, целта на предложените изменения е осигуряването на подходящи мерки за защита на пострадалите, които да доведат до намаляване на риска от вторично и повторно виктимизиране, сплашване и отмъщение от страна на извършителя и до адекватна подкрепа, съобразена с нуждите на пострадалия и неговите близки.

11. Проектът на нормативен акт изисква ли цялостна оценка на въздействието?

☐ Да

☒ Не

12. Обществени консултации: *Обобщете най-важните въпроси за консултации в случай на извършване на цялостна оценка на въздействието или за обществените консултации по чл. 26 от Закона за нормативните актове. Посочете индикативен график за тяхното провеждане и видовете консултационни процедури.*

13. Приемането на нормативния акт произтича ли от правото на Европейския съюз?

☒ Да

☐ Не

Моля посочете изискванията на правото на Европейския съюз, включително информацията по т. 8.1 и 8.2, дали е извършена оценка на въздействието на ниво Европейски съюз, и я приложете (или посочете връзка към източник):

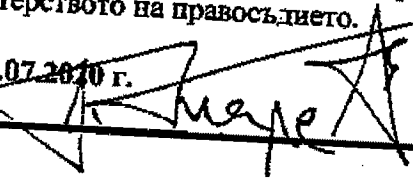
Приемането на законопроекта произтича от необходимостта да се въведат Директива (ЕС) 2016/800 и Директива 2012/29/ЕС. При подготовката на първоначалните предложения за двете директиви Европейската комисия е изготвила оценки на въздействието.

По Директива (ЕС) 2016/800: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:52013SC0480>

По Директива 2012/29 - <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011SC0580&from=EN>.

14. Име, длъжност, дата и подпис на директора на дирекцията, отговорна за изработването на нормативния акт:
Име и длъжност: Любомир Талев, директор на дирекция „Съвет по законодателство“ в Министерството на правосъдието.

Дата: 21.07.2010 г.

Подпис:

Приложение 1

МАЛОЛЕТНИ И НЕПЪЛНОЛЕТНИ ЛИЦА, ПРЕМИНАЛИ ПРЕЗ ДЕТСКИТЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИ СТАИ ПРЕЗ 2019 Г. ЗА ИЗВЪРШЕНИТЕ ОТ ТЯХ ПРОТИВООБЩЕСТВЕНИ ПРОЯВИ И ДЕЦА, ИЗВЪРШИТЕЛИ НА ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПО СТАТИСТИЧЕСКИ ЗОНИ, СТАТИСТИЧЕСКИ РАЙОНИ И ПО ОБЛАСТИ							
		(Брой)					
		Възраст					
Статистически зони	Общ о	8 - 13 г.			14 - 17 г.		
Статистически райони		всичк о	мъж е	жен и	всичк о	мъж е	жен и
Области							
Общо за страната							
Лица, преминали през ДПС за извършените от тях противообществени прояви през годината - общо	6700	1578	1147	431	5122	3620	1502
В това число за:							
Бягство от дома (от вкъщи), от специализирана институция или от социална услуга от резидентен тип	1183	223	125	98	960	452	508
Прояви на насилие и агресия	716	198	167	31	518	394	124
Тормоз	333	74	55	19	259	191	68
в т.ч. Училищен тормоз	226	47	33	14	179	132	47
Непристойно и/или хулиганско поведение на обществено място	446	129	104	25	317	265	52
Повреждане на обществена и/или частна собственост	503	205	173	32	298	267	31
Употреба на психоактивни вещества	643	22	17	5	621	473	148
Проституиране	31	2	-	2	29	10	19
Скитничество	69	20	15	5	49	23	26
Просия	99	65	40	25	34	29	5
Други	2677	640	451	189	2037	1516	521

Приложение 2

МАЛОЛЕТНИ И НЕПЪЛНОЛЕТНИ ЛИЦА, ПОСТРАДАЛИ ОТ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПРЕЗ 2019 Г. ПО СТАТИСТИЧЕСКИ ЗОНИ, СТАТИСТИЧЕСКИ РАЙОНИ И ОБЛАСТИ							(Брой)
Статистически зони, Статистически райони и Области и някои видове престъпления	Общо	Възраст					
		8 - 13 г.			14 - 17 г.		
		всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
Общо за страната	1280	542	323	219	738	451	287
Убийство (довършено)	1	1	-	1	-	-	-
Убийство (опит)	-	-	-	-	-	-	-
Телесна повреда	226	69	45	24	157	125	32
Блудство	101	63	17	46	38	15	23
Изнасилване (довършено)	5	1	-	1	4	-	4
Изнасилване (опит)	2	1	-	1	1	-	1
Отвлечане	5	2	1	1	3	1	2
в т.ч. с цел предоставяне за развратни действия	4	1	1	-	3	1	2
Кражба	579	234	149	85	345	220	125
Грабеж	55	26	23	3	29	27	2
Измама	5	2	1	1	3	1	2
Изнудване	15	13	11	2	2	1	1
Склоняване към просия	9	8	5	3	1	1	-
Склоняване и принуждаване към проституция или към хомосексуални услуги	6	1	1	-	5	-	5
Трафик на хора	2	1	-	1	1	-	1
Детска порнография	5	2	-	2	3	-	3
Други	264	118	70	48	146	60	86